

821.163.42-992

IVAN GOLUB, akademik

USUSRET 510. OBLJETNICI ROĐENJA J. J. KLOVIĆA

Zapisi s pohoda Klovićevim zavičajem – književni prilog

Selce, 28. siječnja 2007. Sunčana nedjelja, III. kroz godinu. Villa Šalda, Odmaralište Zagrebačke nadbiskupije

Kod objeda veli mi časna sestra Marcela:

«Hoćete li u Grižane? Ide selački župnik» Zamislih se.

«Išao bih rado. Ove je godine 509 godina, kako se u Grižinama rodio Julije Klović. Hodočastio bih u njegovo rodno mjesto. A opet, bojim se, da se sve ne otegne» rekoh.

«Ne će,» reče sestra Marcela.

«Hladno je. Ima tamo stepenica. Trebat će i govoriti. A vi se liječite u Termama Selce» gotovo me odgovara časna sestra Stela. Prisjetih se kako sam neki dan u Termama Selce sreo vedrog Ivicu Kostelića, i s njime razgovarao o vezi vjere i športa, a negdje prije sreo sam i njegovu sestru Janicu Kostelić, skijaše bez premca. Pred oči mi u sjećanju došao zid Poliklinike Terme gdje sam, iznenađen, vidio uokvirene svoje riječi što sam ih onako usput, u vezi s preporučenim svakodnevnim vježbama, napisao rukom na listu papira:

«Da bi čovjek sačuvao dobru naviku

Treba ju često ponavljati.

Da bi izgubio dobru naviku

Dosta ju je jednom izostaviti.»

S. Stela se oprašta, jer ona ide u Grižane, a ja kao da ostajem. No slušah sebe i rekoh:

«Idemo.»

«I vi?» začudi se s. Stela.

«I ja. Lijep je dan. Hodočašće Juliju Kloviću za 509. rođendan.» nasmijah se. I opipah džep, provjeravam je li u njemu bilježnica i spustih pogled na džepić, da vidim viri li nalivpero.

Grižane, 28. siječnja 2007. Stari župni dvor. Sada dom sestara.

Časne sestre se ushodale da nas podvore.

«Prije devet godina bio sam u Grižanima», zapodijevam razgovor. Pitam sestru nadstojnicu kako se veli «u Grižanama» ili «u Grižanima».

«U Grižanima» veli ona.

«To moram zapamtiti. Grižane su slavne», rekoh.

«Po Kloviću», preteče me sestra kuharica.

«Da, nema enciklopedije gdje se ne spominju Grižane kao rodno mjesto Julija Klovića», rekoh.

«Grižane su i lijepe», uključi se sestra nadstojnica.

«A jesu li Grižane župa, makar u njima nema župnika?», upitah.

«Jesu. Župnik iz Triblja je i župnik Grižana. U župi Grižane prošle godine bilo je umrlih 24, krštenih sedam, vjenčanih sedam», reče sestra. Snuždih se. Grižane izumiru. Ustali smo i zaputili se u obnovljenu crkvu.

U obnovljenoj, blistavoj crkvi, sjedim u klupi s ovom bilježnicom na koljenu i s perom zlatnim, Pelikan-perom u ruci.

*F Knigi piše da je Bog
Čoveka od zemle napravil.*

*Je, ali od one zemle
Na kojoj se čovek rodi*

*Don Julije
Iz ove zemlje vas je
Stvorio Bog
Prije 509. godina
Ovaj ste srknuli zrak
Ovo vaše očice ugledaše nebo
I Gradinu ste oprtrčali
I ovce čuvali
I Zadnju večeru
Na nohtu naslikali.*

*Što je ono onaj
Vaš prijatelj Peranda
O vama napisao:*

*«Don Julije bio je
dobar čovjek
pobožan
jednostavne vjere.»
Da, djetinje vjere.
Ponijeli ste je
Iz vinodolskog djetinjstva.
Ostali ste dijete
Koje je trčalo ovim stazama.*

*A što je ono Učitelj rekao:
«Ako ne budete kao djeca
Ne ćete ući u kraljevstvo nebesko.»
Ostali ste dijete
Kao maximus in minimis
Koje je trčalo ovim stazama.
Kao dvorski slikar
Okrunjenih glava
I crvenih grimiznika*

*i rimskih papa.
Kao pictor nulli secundus
Ostali ste dijete
I zato ste vjerujem
Ušli u kraljevstvo nebesko.*

*Došao sam k vama
Na početku ove 2007. godine
Prvo što ću napraviti*

*Zar da obećam,
dovršetak knjige o vama
o 510. godišnjici rođenja
Molite da to ostvarim
Don Julije de Crouatia.
Gospodine daj
da napravim knjigu o Don Juliju
I onda ću je napraviti.*

Selački župni Alojz Kukec, moj nekoć učenik, sjeo za orgulje. Časne sestre obilaze pozlaćene oltare i oslikane zidove crkve. Pridružujem im se

«Prije devet godina, kad smo predsjednik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti akademik Ivo Padovan, podpredsjednik akademik Milan Moguš, glavni tajnik Andrija Kaštelan i ja posjetili o 500. godišnjici rođenja Julija Klovića ovu crkvu, našli smo je trošnu i oronulu. A sada je nije prepoznati kako se ponovila i pomladila», nasmijah se.

«Nije vam žao što ste došli?» pita, zapravo tvrdi, s. Marcela.

«Naprotiv. Predložio bih da izmolimo Oče naš za Julija Klovića za njegov 509. rođendan u njegovom rodnom mjestu. Oče naš... Zdravo Marijo... Molimo te, Gospodine, za dušu Julija, svećenika, slikara bez premca, ovdje prije 509 godina rođenoga, daj mu svoju svjetlost, po Kristu Gospodinu našem. Amen.»

Selce, 30. siječnja 2007. sunčan utorak. Villa Šalda. Ul. Emila Antića 51.

I noćas sam sanjao misu. I cipele koje treba popraviti. Koji piju kavu biva-ju govorljivi. Ja ne pijem kavu. Tko ne pije kavu među kavopijama osjeća se kao trijezan među pijancima. Poslije popodnevnog počinka prošetao sam uz more. Sretoh baku koja govori djetetu što podiže ručice jer bi na ruke:

«...i tebe noge bole». Zaustavih se.

Prignuh glavu prema djetetu:

«Tebe da noge bole! Da mene bole, to da».

«Čuješ ča govori nono?» obraća se baka djetetu.

Promijenih predmet razgovora:

«A kako se zoveš?»

Zaboravih ime, no rekoh:

«Kakvo lijepo ime! Tko ti ga je dao?»

«Mama», nasmijalo se dijete.

«Pozdravi barbu», baka će djetetu koje je, već prema sugovorniku, pogledavalo očima kao more modrim, sad nju sad mene.

Vratih se sa šetnje zbog hladnoće. U Villi Šaldi me čekao Crikveničanin Slavko Matejčić, davni prijatelj i istraživač života i djela Julija Klovića.

«Imam dobru i lošu vijest», zapodjenu razgovor.

Slušao sam prepuštajući njemu s kojom će vijesti početi.

«Umro je Zdravko Gržičić. Prije mjesec dana. Dobro se držao. Šetao puno. I stislo ga. Nije stigao živ do bolnice u Rijeci. Ja mislim da je uzrok bila hladnoća» - počeo s lošom vijesti Slavko Matejčić.

«Pisale su ovih dana novine da je hladnoća opasna za srčane bolesnike» - primijetih. No misli su mi išle k 500. obljetnici rođenja Julija Klovića. Inženjer arhitekture i slikar Zdravko Gržičić bio je duša proslave u Klovićeve zavijaju. Kad je prošlo slavlje oborio ga je srčani infarkt. Ne reko ništa. Čekao sam i dobru vijest.

«Izašao je Vinodolski zbornik broj 11, godina 2006. I u njemu moj rad 'Juraj Julije Klović, nova otkrića iz Parmskih arhiva'» reče Slavko Matejčić i pruži mi omašan zbornik. Na str. 223 – 229 nalazi se njegov vrijedan prilog. Poziva me na predstavljanje Zbornika u Dramalji. U razgovoru mi veli da je u Grižanama oblikovana Zbirka o Juliju Kloviću. Izražavam želju da je posjetim. Isprajući ga iz ville Šalde, velim mu na pragu:

«Odslužit ću misu za pokojnoga Zdravka Gržičića. On je vaš kum?»

»Krsni kum«, reče. Časna sestra Stela me pita hoću li sići na televizijski dnevnik u pola osam.

«Ne. Izračunao sam koliko se radnog vremena utroši samo na gledanje televizijskog dnevnika u godini: 365 dana po pola sata je oko 180 sati. U danu je oko šest radnih sati. A 180 sati iznosi 30 radnih dana. U godini dana svakodnevnom gledanjem televizijskog dnevnika utroši se mjesec radnih dana» razjasnih.

Grižane, 31. siječnja 2007. Muzej Jurja Julija Klovića u osnivanju.

Poslije sprovoda, na kojemu sam govorio i mise zadušnice za Franju Brozičevića, oca dr. Ivana Brozičevića, liječnika, sa suprugom Vlastom i vlasnika Poliklinike Terme Selce, koje zovem «čuvarima zdravlja», dovezao me je Slavko Matejčić u Grižane.

Pred zgradom, za koju veli da je stara škola, stoji prof. Ivan Barbarić. Uvodi nas u Muzej. Pod staklom izlošci tičući se Julija Klovića. Ističe se «Časoslov Farnese s minijaturama Julija Klovića», u dva sveska. Prvi svezak sadrži presliku Časoslova, drugi svezak pak sadrži Komentare Williama M. Voelklea i Ivana Goluba, Zagreb – Graz 2001. Radujem se što je Klovićevo veledjelo



u slici došlo u njegov zavičaj. Prisjećam se truda oko izdanja. Među izlošcima nalaze se fotokopije slika i rukopisnih izvora u vezi s Klovićem, literatura i dokumentacija proslave 400. godišnjice Klovićeve smrti 1978. i 500. godišnjice Klovićevog rođenja 1998. u Grižanima. Prof. Barbarić me upozorava na moje izložene radove i moli ako imam drugih koji nisu izloženi neka ih pošaljem. Na kraju izložbe «izložena» je knjiga dojmova. Odložih šubaru i zapisah najprije godinu 2007. Znači, prvi sam posjetilac u ovoj godini: 2007.

O 509. godišnjici rođenja Jurja Julija Klovica ovdje u Gižanama s udivljenjem razgledah «Muzej Julija Klovica u osnivanju». Obimnost izložaka, koji obuhvaćaju pisane i slikane tragove «slikara bez premca», izvori o Klovicu iz pera njegovih suvremenika i zapisi pomnih istraživača kroz kasnija stoljeća, posebno trag 400. godišnjice smrti i 500. godišnjice rođenja Umjetnikova, daju cjelovitu predodžbu Miniaturiste. Udivljenje autoru «Muzeja Julije Klovic u osnivanju», profesoru Ivanu Barbariću.

Radostan sam što mi je dano za 509. rođendan hodočastiti u zemlju ovu, o kojoj je veliki Giorgio Vasari o besmrtnom Jurju Juliju Klovicu napisao: «Nacque (1498) costui nella prouincia di Schiauonia, o uero Coruatia, in una villa detta Grisone, nella Diocesi di Madrucci».



I ovaj trag-muzej pokazuje da Klović živi i poslije 509 godina od rođenja u svojem rodnom mjestu, i da je prorok u zavičaju «propheta in patria»,

Grižane, 31. siječnja 2007. Sv. Ivan Bosco.

Slavko Matejčić postojano slika posjet.

Ispred stare škole, sada muzeja, gledam šuteći na župnu crkvu, koju nedavno posjetih, i na podalju crkvu u Belgradu, koju davno pohodih. Mislim na film «Dječak i duga», kojemu pisah scenarij, i čiji smo rimski dio pod mojim vodstvom posnimali. Prenuh se. Upitah prof. Barbarića i njegovu suprugu:

«Na kojoj se nadmorskoj visini nalaze Grižane?»

«252 metra», rekoše uglas.

«Koliko stanovnika imaju Grižane?» bio sam znatiželjan.

«Oko 1300 samo mjesto, s okolnim zaseocima 1500» bio je odgovor. Bribir i Grižane su susjedna mjesta. Bribir je općina.

«Nije u Saboru prošlo da i Grižane budu općina» reče prof. Barbarić.

Moj posjet smatraju čašću. A meni je čast hodočastiti u Klovićevo rodno mjesto ususret 510. godišnjici njegovog rođenja.

Dramalj – Sv. Jelena, 1. veljače 2007. Zadržni dom

Puna dvorana svijeta. Na stolu Vinodolski zbornik 2006, broj 11. Posjeli me u prvi red. Predvoditelj pozdravlja i «akademika Ivana Goluba.» Ustajem i okrećem se onima iza mene. Nižu se govori predstavljača Zbornika. Kvar-tet «Sv. Jelena» pjeva čakavske pjesme. Na kraju predstavljanja Vinodolskoga zbornika daju mi riječ.

«Kako vas je lijepo vidjeti!» rekoh pokazavši rukom na mnoštvo u dvorani, na predstavljače i na pjevače. I nastavih: «Pitat ćete se kako sam dospio ova-mo. Da li kao Poncije Pilat u Vjeronanje? Kao suradnik jednog Vinodolskog zbornika, onoga o 500. godišnjici rođenja Julija Klovića. Klović je najveći sin ovoga kraja. Prošao sam Vinodol davno, tragajući za njegovim tragom. I ju-čer sam vidio Muzej Julija Klovića u nastajanju u rodnim mu Grižanama. Spominjem se ing. arhit. Zdravka Gržičića, njegovoga žara kojim se zalagao za očuvanje spomena Klovića u zavičaju, s tugom ga se sjećam-umro je ne-davno. Pohvala Vinodolskom zborniku. Separatu iz Zbornika 'Dramalj' želim da bude zrno iz kojeg će niknuti Biblioteka Vinodolskog zbornika». Završih: «Ovo je trag. A trag je preostala prisutnost onoga koji je trag utisnuo. Želim vam da čitate tragove predaka i utiskujete svoje tragove.» Koji pljesak! Gos-pođa Sanja Škrgatić, predsjednica «Ustanove za kulturu 'Dr. Ivan Kostren-čić'» iz Crikvenice zahvalila mi na «biranim i dirljivim riječima» i darovala mi primjerak Zbornika. Potom mi je, u osobnom razgovoru, rekla kako bi htjeli osnovati «Centar Klović».

«To je bila i želja neprežaljenog pokojnog ing. Gržičića» rekoh. Na ubrusu joj napisah imena u Zagrebu na koja se u vezi sa zamisli može obratiti: Prof. dr. Sanja Cvetnić, dr. Milan Pelc, akademik Vladimir Marković. Glavni ured-nik Vinodolskog zbornika dr. Stanko Antić iz Selca, pozvao me da o 510. od mene spomenutoj godišnjici rođenja Julija Klovića napišem tekst o Kloviću za Vinodolski zbornik. A jedna gospođa u krugu reče: «Vas Crikvenica treba učiniti svojim počasnim građaninom. Gradovi to čine. Crikvenica to nije uči-nila. Vi biste bili prvi njezin počasni građanin.»

Nisam rekao ništa, pa ni da bi mi to bilo drago. Ali sam rekao koliko sam hodao Vinodolom tragom Julija Klovića, i ne samo Vinodolom... Na samu upitah Slavka Matejčića za njezino ime. «Đurđa Ivančić», reče.

Nadomak crkve sv. Jelene reče mi Slavko Matejčić da se je mjesto uvijek zvalo Sveta Jelena. S dolaskom komunista na vlast ime je zbrisano kao sve-tačko i jedno od sela s područja Svete Jelene zvano Dramalj, zamijenilo je

ime Sv. Jelena. Dodao je: «Danas je župnik u Sv. Jeleni – stari naime ne zovu Dramalj nego sveta Jelena - jedan crnac iz Afrike.»

«Govorilo se nekad da će u dalekoj budućnosti iz Afrike dolaziti crnci kao misionari u Evropu kao što su tad išli iz Evrope misionari u Afriku. I to je sada evo počelo.» rekoh.

Selce, 4. veljače 2007. sunčana nedjelja, II. nedjelja kroz godinu, Villa Šalda, ul. Emila Antića 51.

U 8 sati jutros služio sam svetu misu za pokojnoga Zdravka Gržičića u Vili Šaldi, u blagovaonici podešenoj za kapelicu. Na misi su bili prim. dr. Stanko Jurdana, otorinolarinolog, koji me je, ima tome ljeta, potaknuo kao pacijenta na Thalassoterapiji, da se pozabavim Julijem Klovićem, dr. Uremović, liječnik, sa suprugom, prof. Ivan Barbarić, nekoć ravnatelj Povijesnog muzeja u Zagrebu, sa suprugom, gđa Đurđa Ivančić i Marijan Matejčić, student, mjesto svojega oca Slavka koji ima hunjavicu i temperaturu. Na početku mise rekoh:

«Ovo je blagovaonica prenamijenjena u kapelicu. Da li to priliči? Da. Priliči. Posljednja večera bila je u blagovaonici. Tamo je Isus izgovorio riječi nad kruhom 'Ovo je tijelo moje' i nad vinom 'Ovo je krv moja' i naredio: Ovo činite meni na spomen». Misa je taj spomen-čin. Ovu svetu misu prikazujemo za pokojnog Zdravka Gržičića. On, Slavko Matejčić i ja smo upravo u ovoj prostoriji pred više od deset godina dogovarali organiziranje proslave 500. obljetnice rođenja Julija Klovića u njegovu zavičaju. Priliči stoga da u ovoj prostoriji služimo misu za plemenitu dušu ing. Gržičića.» U misi sam održao homiliju na Evanđelje o Petrovu pozivu i o čudesnom ribolovu. Na kraju mise rekoh da je ovdje prije više od deset godina bio pokojni Zdravko Gržičić, ali da je on i sada s nama tu u smislu vjere u zajedništvo – općinstvo svetih-kršćana. Zdravku Gržičiću koji je izgarao za Julija Klovića iskazali smo tim činom poćitanje i Bogu uputili molitvu za njegovu veliku dušu».

Poslije mise časne sestre su unijele piće, kavu i kolačiće i počastile nas. Nakon ćaskanja razilazili smo se. Pozdravljali se jedni s drugima. Visoki dr. Stanko Antić, glavni urednik Vinodolskog zbornika, pruži mi ruku uz riječi: «Napišite nešto o Kloviću za Vinodolski zbornik o 510. godišnjici njegovoga rođenja. U svakom zborniku objavljujemo nešto o Kloviću.»

Napisao sam ovaj dnevnički tekst «Ususret 510. obljetnici rođenja Julija Klovića. Zapis s pohoda Klovićevom zavičaju».

Sažetak

Akademik Ivan Golub posjetio je ovog proljeća naš kraj, odsjeo u vili Šaldi u Selcu, družio se s nama i obišao Stalan postav J. J. Klovića u Grižanima, te sve to stavio na papir, na njemu svojstven način, literarno. Već 40 godina akademik Ivan Golub ljetuje u Selcu, i svaki put obiđe okolna mjesta, posebno se zanimajući za J. J. Klovića ali i za sve naše starine. U tim prigodama rado razgovara s ljudima, ponajviše onima starijima. Sve to zapisuje i jednostavnim, toplim, ljudskim riječima koje plijene znatiželju i pozornost čitalaca.

Ključne riječi

J. J. Klović, Klovićev zavičaj, Grižane, Selce, Vinodolski zbornik, Zdravko Gržetić, Vila Šalda.

Summary **Ivan Golub****USUSRET 510. ANNIVERSARY OF THE BIRTH OF J. J. KLOVIĆ****Notes from the visit of Klović's native region – literary feature**

Academic Ivan Golub visited our area this spring, stayed in Villa Šaldi in Selce, mingled with us and visited the regular exhibition of J. J. Klović in Grižane, and put it all on paper, in his own characteristic way, literary. For 40 years academic Ivan Golub has spend his summers in Selce, and every time he has visited the nearby places, taking special interest in J. J. Klović and all our antiquities. During those occasions he has talked to people, mostly the older ones. He writes it all down using simple, warm, humane words which attract curiosity and attention of the readers.

Keywords

J. J. Klović, Klović's native region, Grižane, Selce, Vinodol's Zbornik.

